

Mindsets waar een kerk slechter van wordt

Wij hebben vaak ons hele leven deel uitgemaakt van een kerk. In die jaren hebben we veel gezien, leerden we veel en werden we de gelovigen die we nu zijn. Veel inzichten ontstonden door de jaren heen en in gesprek met anderen.

Elke gemeente heeft, hoewel samen een kerkgenootschap vormend, een eigen cultuur, eigen afspraken, eigen manieren om dingen al of niet te doen.

Er ontstaat in elke gemeente door de jaren heen een eigen manier van kijken (mindset of paradigma genoemd) naar hoe de kerk is en zou moeten zijn. Hoe langer een gemeente bestaat, of hoe langer een grote groep mensen steeds deel uitmaakt van die ene gemeente, des te sterker wordt de kerkcultuur van die gemeente. Zo'n kerkcultuur is een geheel van gewoonten, vormen en afspraken, liturgische gebruiken, e.d. die de gemeente kent en gewend is. Des te vaster en sterker de cultuur gevormd is, des te moeilijker is ze te veranderen.

Je kunt jonge bomen snoeien of in een vorm leiden, oude bomen niet.

Door de jaren heen vormen zich, meestal ongemerkt, bepaalde mindsets. Een patroon van kijken die bepaalt hoe je (de nieuwe) zaken in een gemeente 'beoordeelt'. Meestal wordt de bestaande cultuur als 'gewoon' of als 'de standaard' ervaren en gebruikt. Zoals het nu is, zo hoort het toch, zo is het toch goed?

Soms is een onderdeel van zo'n kerkcultuur echter niet gezond, niet opbouwend. En toch blijft die cultuur bestaan omdat de gemeente die cultuur gewend is. Ze is zó normaal en wordt zó als 'de standaard' gezien, dat alle ontwikkelingen, vragen en mogelijke veranderingen er aan worden afgemeten.

Als je denkt dat een fiets altijd twee wielen heeft, dan is een eenwieler of een driewieler geen fiets. Als je vindt dat een fiets twee wielen HOORT te hebben, dan zijn een- en driewielers foute fietsen. Zo bepaalt je mindset wat wel en niet een echte fiets is. En soms blijkt je mindset niet te kloppen, of zelfs ongezond te zijn! Een ongezonde mindset is slecht voor een kerk. Het maakt dat je zaken 'beoordeelt' op verkeerde argumenten en met een verkeerde norm. Nu zes mindsets -met voorbeelden- die we als kerkelijk werkers tegenkomen en die volgens ons een kerk in de problemen kunnen brengen...

1. Gods kerk is te veel jouw kerk geworden

Niemand zegt het hardop, maar het ligt in onze aard om een soort 'eigenaarschap' te ontwikkelen over onze manier van kerk zijn. Hoe langer we lid zijn, of hoe actiever we betrokken zijn, hoe sterker dit gevoel van eigenaarschap wordt.

'Eigenaars' hebben de neiging hun kerk te behouden en te beschermen tegen alles wat tegen de *eigen*-aard, verwachtingen en gewoonten in gaat. Dat beschermende komt deels vanuit onze liefde voor Gods kerk. Maar er speelt bijna altijd een tweede motief mee: het gaat over 'onze' kerk...

Weerstand tegen veranderingen in je kerk zijn vaak een signaal dat wij of anderen te veel eigenaar zijn geworden van 'onze' kerk. Dit leidt bijvoorbeeld tot situaties waarbij:

- De 'import' in een dorpskerk zich niet (snel) thuis gaat voelen. Want de nieuwelingen moeten zich aanpassen aan een bestaande cultuur en de houding van de 'bestaande kerkmensen'. En niet iedereen kan of wil dat. En waarom moet het eigenlijk?
Het voelt soms net zo ongemakkelijk als intrekken bij je schoonouders. Met die schoonouders is niets mis! Maar ... man en vrouw zullen hun ouders verlaten en samen *iets nieuws* beginnen.
- In sommige kerken is, door die mindset van eigenaarschap van de meest actieve en langst wonende leden, weinig of geen ruimte voor ontwikkeling en verandering, want 'zo hebben we het altijd gedaan en dat was toch niet fout'?
- Gasten krijgen letterlijk en figuurlijk geen plek. Je hoort het aan een opmerking als: "We hebben vaste plekken, hier kunt u niet zitten".

Maar het is niet *mijn* of *jouw* of *onze* kerk! Ze is van God en van Christus. God gaf haar nooit weg en bereidt haar zelf toe als reine bruid.

Deze mindset dat het *jouw* kerk is, kan grote gevolgen hebben. Je leest het al in de Bijbel: hoezo ben je van de Paulus- of van de Apollos-groep?. In een gemeente zorgt deze manier van denken en praten vaak voor ongezonde tegenstellingen, voor spanningen en voor groepsdenken. Een deel van de mensen ervaren steeds meer 'gebrek aan ruimte' en dat zorgt voor toenemende spanningen in de kerk. Wanneer je daar niet *samen* een uitweg in zoekt en weer *één lichaam van Christus* wordt, dan leidt de spanning tot ontevredenheid, ontevredenheid tot minder betrokkenheid van een deel van de gemeente en uiteindelijk tot mensen die vertrekken.

Een bijkomstig gevaar is dat (groepen) mensen die te weinig ruimte krijgen *alles* van onze traditie weggooien als oud en waardeloos... ook het waardevolle en goede!

2. Dingen die we niet graag zien veranderen noemen we 'niet eerbiedig'

De meeste mensen houden niet zo van verandering of onzekerheid. Voor sommigen voelt zelfs een kleine verandering al heel groot, zoals het votum zingen i.p.v. horen. Sterke weerstand tegen veranderingen leidt echter vaak tot spanningen in een kerk. En nauwelijks veranderen als kerk leidt tot verstarring. Als God de bron is, is je kerk het water van de rivier. Deze stroomt in de tijd en daarbij is je traditie de stroombedding. Maar verzet je je tegen de stroming, tegen natuurlijke veranderingen en richt je je ook niet op de wereld en de mensen om je heen (De grote opdracht en de zendingsopdracht) dan word je als kerk stilstaand water. In het gesprek over liturgische en kerkelijke veranderingen hoor je vervolgens mensen die veranderingen niet zien zitten soms zeggen 'dit is niet eerbiedig'. Het is sterke taal, maar wijst op een verkeerde mindset. Want wat we eerbiedig *noemen* is meestal wat we zelf *gewend* zijn of wat we *zelf* mooi leerden vinden, of wat niet 'te' nieuw is.

Het gaat vrijwel nooit écht over *de eerbied voor God*, maar dat anderen eerbied moeten hebben voor *jouw smaak*, voor de wens van de meerderheid, de groepsvoorkeur, dat wat mensen als eerbiedig *beleven*.

Romeinen 14 spreekt daar duidelijk en heel *anders* over. Natuurlijk gaat het om de eer van God! Maar... zegt Paulus... mensen mogen dingen op verschillende manieren

vorm geven, beleven, er regels voor zichzelf voor opstellen... Er is geen bepaalde manier de beste, niet één manier of vorm die de norm is! En dan wordt Paulus echt scherp: weet je wat fout is? Als je een ander de maat neemt met jouw vorm van eerbied en gehoorzaamheid aan God. Want de vormen mogen verschillen en God dienen kan op verschillende manieren, maar een ander de maat nemen is God ongehoorzaam zijn!

3. Dit moet de dominee of kerkenraad doen; wat het 'DIT' ook is

Deze manier van kijken is ongezond voor een gemeente: het houdt de kerk klein en maakt veel gemeenteleden inactief, want:

- veel verantwoordelijkheid en veel werk komen bij een (te) kleine groep mensen te liggen;
- en het zorgt ervoor dat we als gemeenteleden en christenen de verantwoordelijkheden kunnen ontduiken die elke volgeling van God juist gegeven krijgt.

De Bijbel geeft aanwijzingen voor een andere mindset: Voel je geroepen, in je gemeente en daarbuiten. Wees actief in je ambt van gelovige! Pastoraat, diaconaat, onderwijs geven... God geeft elke christen gaven, ook als je niet bent bevestigd als ambtsdrager! Ga aan de slag waar je gaven voor hebt gekregen en waar je werk ziet liggen.

4. Mijn gemeente accepteert dat nooit

Als dominee of kerkenraadslid hebben/voelen we, als het goed is, verantwoordelijkheid voor de mensen waar je, door God en de gemeente geroepen, leiding aan mag geven. En vaak heb je een bepaald beeld van je gemeente. Je kunt opmerkingen horen als, "Dit is hier wel haalbaar...", "dit kunnen we beter niet gaan doen"..., "als hier draagvlak voor is kunnen we het..."

Met zo'n manier van denken neem je Gods gemeente niet serieus. En ook Gods kracht en grootheid niet! Paulus schrijft: "God wil mensen hun willen en kunnen veranderen volgens zijn plan"(Fil. 2). Geef leiding, wees moedig en volhardend, en verwacht van de gemeente dat ze gelovig God wil volgen en dienen. God kan meer met je gemeente dan jij verwacht!

5. Dat kan ik niet

Met een dergelijk houding kunnen we het inderdaad niet en gaan we het ook nooit leren. Voorbeelden van 'dit kan ik niet' die ik vaak hoor: hardop bidden voor een groep, een geloofsgesprek voeren (met een niet-christen), contact leggen met iemand die ziek is, vergeving vragen (aan je kinderen) voor fouten in het verleden, voorin de kerk een gedeelte uit de Bijbel lezen... Als je dit herkent, stel jezelf dan deze vragen:

- Kan ik of *wil* ik niet?
- Zijn er dingen die ik zou kunnen leren als ik er echt naar verlang?
- En waar is mijn vertrouwen op God?

Door van jezelf te accepteren dat je geen nieuwe dingen gaat doen, zal je niet veel nieuwe dingen gaan doen. Bij leren fietsen val je en doe je je pijn. Dat hoort bij leren. Het is nodig uit je comfortzone te komen om te leren en te groeien.

“Iemand die zichzelf overwint is sterker dan hij die een stad inneemt.”

6. De groei van onze kerk is er uit

Er komen weinig mensen bij je gemeente, sterker nog, er gaan mensen weg. We hebben, denken we vaak, ons ‘plafond’ bereikt.

Deze mindset zorgt er voor dat we als kerk ons neerleggen bij wat de kerk nu is. En het beleid richt zich vervolgens op het stabiel houden van de huidige gemeenschap.

We gaan de dingen doen vanuit een beheer- en overleefstrategie. Dit is een gevaarlijke manier van denken! Want totdat Jezus terugkomt, zal de kerk nooit stabiel zijn. Stilstand is geen optie. Kijk maar naar 2000 jaar kerkgeschiedenis, denk niet te veel vanuit je eigen beperkte levenstijd of onze eigen verwachtingen. Blijf gericht op wat God vraagt en wenst. Er op uit gaan, het koninkrijk nabij brengen, zout blijven. Verlangen naar kwalitatieve en kwantitatieve groei horen daar bij!

Deze zes paradigma’s komen we regelmatig tegen. Wanneer je ze zelf herkent kun je misschien *omdenken*, anders kijken. En dan weer kunnen bouwen aan je kerk! Ken jij meer ongezonde mindsets? Reageer en geef ze aan ons door, graag aangevuld met voorbeelden

—

Auteurs: Peter Wierenga en Anko Oussoren